

Zmiana systemowa oraz instytucjonalna, która dokonała się w Polsce po 1989 roku, wywarła znaczący wpływ na wiele aspektów życia społecznego. Jednym z jej przejawów był gwałtowny spadek liczby rodzących się dzieci wynikający, między innymi, z opóźnienia decyzji o założeniu rodziny a także co raz częstszego wyboru modelu rodziny 2+1. Niniejszy projekt badawczy stawia sobie za cel wyjaśnienie tej zmiany demograficznej z wykorzystaniem teorii klas społecznych w ujęciu zaproponowanym przez francuskiego socjologa Pierre'a Bourdieu. Teoria ta przewiduje, iż każdą z trzech wyróżnionych klas społecznych (ludowa, średnia i wyższa) charakteryzuje odmienny styl życia, który przejawia się w typowym dla poszczególnych klas sposobie zachowania, wyznawanych wartościach, posiadanym zasobie kapitału kulturowego oraz społecznego. Biorąc pod uwagę rozważania teoretyczne Bourdieu, celem głównym projektu jest odpowiedź na pytanie w jaki sposób te, specyficzne dla klas, wzorce zachowań mogą przełożyć się na decyzje odnośnie posiadania potomstwa i zakładania rodziny. Jedną z głównych hipotez badawczych zakłada, iż różnice między klasami społecznymi będą miały wpływ na spadek dzietności po roku 1989. W głównej mierze będzie to dotyczyło klasy średniej co wynika z jej dążenia osiągnięcia awansu materialnego i społecznego często kosztem liczby posiadanych dzieci.

Ważnym aspektem projektu badawczego jest potraktowanie klasy społecznej jako czynnika istotnie różnicującego nastawienie Polaków do posiadania dzieci, ich wychowania, wykształcenia a także wartości przekazywanych młodszemu pokoleniu. Znaczenie przynależności klasowej jako czynnika różnicującego jest związane ze zjawiskiem tzw. ekspansji edukacyjnej czyli dążenia jednostek do maksymalizacji inwestycji w wykształcenie. Zjawisko to przejawia się, między innymi, wzrostem udziału osób z wykształceniem wyższym. Według danych Organizacji Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej wśród Polaków urodzonych w latach 1948-1957 odsetek osób z wykształceniem wyższym wynosił 13% a wśród urodzonych w latach 1978-1987 już 41%. Zacieranie się różnic w poziomie wykształcenia nie koniecznie musi prowadzić do ujednoczenia się wzorców związanych z posiadaniem i wychowaniem dzieci. Co za tym idzie, wykorzystywanie poziomu wykształcenia jako cechy różnicującej jednostki ze względu na wartości, postawy i zachowania może tracić na znaczeniu.

Dlatego też projekt wykorzystuje koncepcję klas społecznych jako alternatywny sposób odszukiwania różnic społecznych między, tak zwanymi, strategiami reprodukcyjnymi. Pod tym pojęciem kryją się takie kwestie jak indywidualne decyzje odnośnie posiadanej liczby dzieci, wiek w którym kobiety decydują się na urodzenie pierwszego dziecka, rodzaje modeli wychowawczych, co oznacza dla przedstawicieli poszczególnych klas dobra edukacja i wreszcie jak przedstawiciele poszczególnych klas definiują swój dobrostan i jakość życia rodzinnego.

Z racji wykorzystania teorii socjologicznej do wyjaśnienia problemów demograficznych, badanie ma charakter interdyscyplinarny. Część analityczna projektu wykorzystuje dane ilościowe pochodzące z dwóch badań. Pierwsze badanie pt.: „Rodziny, generacje i płeć kulturowa” umożliwi wnikliwą analizę procesów demograficznych oraz decyzji reprodukcyjnych na poziomie indywidualnym oraz wykorzystanie przynależności klasowej jako głównej zmiennej wyjaśniającej. Drugim źródłem danych jest badanie pt.: „Uwarunkowania decyzji edukacyjnych”, które umożliwi określenie relacji między procesem zdobywania edukacji formalnej a zmianą przynależności klasowej mierzoną pozycją zawodową i jej wpływem na podejmowane decyzje odnośnie założenia rodziny i posiadania dzieci.